

Мурашко Валерія Олегівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мурашко Валерия Олеговна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Murashko Valeriya

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Гальцова Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ: ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИНУ

ЖЕСТОКОЕ ОБРАЩЕНИЕ С ЖИВОТНЫМИ: ДЕТЕРМИНАНТЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

CRUELTY TO ANIMALS: DETERMINATIONS OF CRIME

Анотація. У дослідженні здійснено комплексний аналіз публікацій щодо питання детермінації загалом та жорстокого поводження з тваринами зокрема, оскільки останні є складовою системи детермінант злочинності в цілому і, в свою чергу, включають в себе детермінанти інших видів злочинності; зазначено, що дане питання є досить новим для українських кримінологів, натомість таким, що зумовило досить активну наукову діяльність російських вчених; визначено, які саме причини та умови сприяють вчиненню такого злочину, як жорстоке поводження з тваринами, що є одним із ключових факторів підвищення ефективності запобігання злочинності.

Однією із головних тез цієї публікації є те, злочинність, пов'язана з жорстоким поводженням з тваринами, як і конкретні злочини, у будь-якому суспільстві має соціальний характер, тобто є соціально обумовленими. Тому при визначенні детермінант зазначеного злочину пропонується брати до уваги найближче оточення, сімейний та шкільний чинники. На прикладі реальних життєвих ситуацій показано, що не сама аномалія психіки визначає скоєння злочину, пов'язаного з жорстоким поводженням з тваринами, а те виховання, ті несприятливі умови формування індивіда, які дали поштовх для криміногенних особистісних рис. Такі аномалії можуть сприяти їх виникненню і розвитку, як і самій протиправній поведінці, але лише в якості умови, що не визначає цю поведінку в цілому. Отже, формування злочинної мотивації до жорстокого поводження з тваринами має комплексний характер, у чому і полягає головна складність пізнання її детермінант.

Ключові слова: жорстоке поводження з тваринами, детермінанти, жорстокість, чинники.

Аннотация. В исследовании проведен комплексный анализ публикаций относительно детерминации в целом и жестокого обращения с животными в частности, поскольку последние являются составной частью системы детерминант преступности в целом и, в свою очередь, включают в себя детерминанты других видов преступности; указано, что данный вопрос является достаточно новым для украинских криминалогов, но таким, что обусловило достаточно активную научную деятельность российских ученых; определено, какие именно причины и условия способствуют совершению такого преступления, как жестокое обращение с животными, что является одним из ключевых факторов повышения эффективности предупреждения преступности.

Одним из главных тезисов этой публикации является то, что преступность, связанная с жестоким обращением с животными, как и конкретные преступления, в любом обществе имеет социальный характер, то есть социально обусловлена.

Поэтому при определении детерминант указанного преступления предлагается принимать во внимание ближайшее окружение, семейный и школьный факторы. На примере реальных жизненных ситуаций показано, что не сама аномалия психики предопределяет совершение преступления, связанного с жестоким обращением с животными, а то воспитание, те неблагоприятные условия формирования индивида, которые дали толчок для криминогенных личностных черт. Такие аномалии могут способствовать их возникновению и развитию, как и самому противоправному поведению, но лишь в качестве условия, которое не определяет это поведение в целом. Следовательно, формирование преступной мотивации к жестокому обращению с животными имеет комплексный характер, в чем и заключается главная сложность определения ее детерминант.

Ключевые слова: жестокое обращение с животными, детерминанты, жестокость, факторы.

Summary. The study carried out the complex analysis of publications on the issue of general determination and legal cruelty with animals in particular, since the latter are part of a system of determinants of crime in general and in turn include determinants of other types of crime. It is noted that this issue is quite new for Ukrainian criminologists, instead, which led to a rather active scientific activity of Russian scientists; it is determined which causes and conditions contribute to the commission of such an offense as legal cruelty with animals, which is one of the key factors in improving the effectiveness of crime prevention.

One of the main theses of this publication is that, criminality related to legal cruelty with animals, as well as specific crimes, in any society is social in nature, that is socially determined. Therefore, when determining the determinants of this crime, it is suggested to take into account the immediate environment, family and school factors. On the example of real life situations it is shown that not anomaly of the psyche determines the commission of a crime related to legal cruelty with animals, but that education, those unfavorable terms forming of individual, that gave a push for criminogenic personality traits.

Such anomalies can contribute to their occurrence and development, as well as the most unlawful behavior, but only as a condition that does not determine this behavior in general. Consequently, the formation of criminal motivation to legal cruelty with animals has a complex nature, which is the main difficulty of knowing its determinants.

Key words: cruelty to animals, determinants, cruelty, factors.

Постановка проблеми. Кримінологія як наука ставить собі за мету розробку наукових і практичних рекомендацій, положень та висновків щодо підвищення ефективності запобігання злочинності, де одними із ключових факторів виступають детермінанти. Не є виключенням й при попередженні жорстокому поводженні з тваринами, зокрема, важливим є розкриття детермінант, що породжують це явище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблематика жорстокого поводження із тваринами є досить новою у розрізі праць українських кримінологів. Єдиним вченим в Україні, хто працював над цією проблемою О. Шумило. Серед російських кримінологів детермінанти жорстокого поводження з тваринами розглядали Кургузкіна О., Саратова О., Мірошніченко В. та інші.

Метою даної роботи є комплексний аналіз напрацювань вчених щодо питання детермінації загалом та жорстокого поводження з тваринами зокрема, та визначення, які причини та умови сприяють вчиненню такого злочину, як жорстоке поводження з тваринами.

Виклад основного матеріалу. Значна частина причин і умов злочинів, пов'язаних із жорстоким поводженням із тваринами, є складовою системи детермінант злочинності в цілому і, в свою чергу, включають в себе детермінанти інших видів злочинності, зокрема насильницької.

Пояснення причин злочинності, пов'язаної з жорстоким поводженням з тваринами, безумовно, є актуальним для кримінологічних досліджень, які

спираються, в першу чергу, на поняття причин та умов злочинності як таких. Вони є різними за джерелами, змістом, механізмом дії та іншими ознаками, але, в цілому, детермінанти злочинів, пов'язаних з жорстоким поводженням з тваринами, поділяють на наступні категорії:

- 1) відносяться до всієї кількості злочинів;
- 2) до їх окремих видів (злочинність посадових осіб, наприклад, дресирувальників, бізнес на тваринах і та ін.);
- 3) до індивідуальних актів злочинної поведінки (побиття цуценят або котів на вулиці і та ін.) [3, с. 67–68].

Науковці вказують, що злочинність, пов'язана з жорстоким поводженням з тваринами, як і конкретні злочини, у будь-якому суспільстві має соціальний характер, тобто є соціально обумовленою. Ця думка підтримується багатьма вченими. Зокрема, В. Мірошніченко зазначає, що детермінанти вказаного злочину являють собою, перш за все, соціально-психологічні чинники, серед яких особливо слід визначити низький рівень правової свідомості окремих категорій населення, правовий нігілізм, безкарність за раніше скоєні насильницькі дії, отримання задоволення від побаченого акту жорстокості; виміщення на тварині своєї соціальної агресії; прагнення до матеріального збагачення за рахунок використання тварини; вживання алкоголю або наркотичних речовин, нервово-психічні розлади окремих груп населення та ін. [4, с. 11]. Проте важливими є й наявність біологічних чинників, однак вони можуть носити лише характер

умов, які сприяють злочинній поведінці, пов'язаній з жорстоким поводженням з тваринами, але зовсім не його причини.

Як відомо, формування кожної людини проходить декілька етапів — сім'я, школа, трудовий колектив, дозвільне середовище. Проте характер формування, як і характер взаємовідносин між людьми, зміст їх вчинків, особливостей інтересів і та ін., є різним. Тому Кургузкіна О. та Саратовова О. В. при аналізованні причин несприятливого формування особистості людини, яка вчинила злочин, пов'язаний з жорстоким поводженням з тваринами, пропонує брати до уваги такий кримінальний чинник як:

— Сімейний. Зокрема, ненормальна обстановка, внутрішній розлад, неправильне виховання (бездоглядність), прояв егоїзму, антисуспільна поведінка батьків та ін. може призвести до того, що дитина стає дратівливою, нервовою, озлобленою, їй хочеться «виплеснути» свій гнів на менш слабкого. У більшості випадків це може бути спрямовано на домашню тварину (частіше кішка або собака), при цьому знаючи заздалегідь, що за це його не покарають. Часто жорстоке ставлення до тварин часто пов'язується, на думку психологів, з поганим ставленням до дітей, оскільки жорстокість в сім'ї завжди має місце стосовно найбільш слабких. Тому батьки, які належним чином не дбають про домашніх вихованців, найімовірніше, не піклуються про своїх дітей або знущаються над ними. Деякі такі батьки, розуміючи, що дітей при сторонніх не можна бити, їх агресія спрямована на жорстоке поводження з тваринами. Знущання над тваринами в сім'ї може свідчити, що діти в цій сім'ї теж зазнають знущань з боку дорослих. Діти, які знущаються над тваринами, швидше за все, просто повторюють поведінку дорослих, яку спостерігають удома та реагують насильством на злість або роздратування. Отже, жорстокість в сім'ї є найпоширенішою причиною дитячої жорстокості до тварин [2].

У 1966 р доктор Д. С. Хеллман і доктор Натан Блекмен опублікували результати одного з перших наукових досліджень про витоки жорстокого ставлення до тварин і про його взаємозв'язок з іншими формами насильства. Проаналізувавши справи 84-х засуджених, вони з'ясували, що 75% серед тих, кого обвинувачували у злочинах, пов'язаних з насильством над особою, у дитинстві знущалися над тваринами [5].

На жаль, на більшість випадків жорстокість, яку вони проявляли в дитинстві, були безкарними, поки ця жорстокість не була спрямована проти людей. За словами антрополога Маргарет Мід «найнебезпечніше, що може статися з дитиною — ситуації, коли вбиває або мучить тварину і це сходить їй з рук». Жахливе враження справляє такий випадок: дванадцятирічний Ерік Сміт задушив сусідського kota садовим шлангом; його пробачили, вважаючи це безневинною витівкою. Рік по тому він убив чо-

тирирічного Дерріка Роббі [5]. Саме проти таких ситуацій застерігав нас Альберт Швейцер, коли сказав: «Той, хто звик вважати марним життя будь-якої істоти, ризикує прийти до думки про марність життя людини» [5].

— Шкільний чинник полягає у тому, що має відставання у навчанні від виховання, придушеної ініціативи і самостійності учнів, слабкій дисципліні тощо. У підлітковому віці учні намагаються показати свою перевагу, продемонструвати свою «силу», яка знаходить свій прояв в знущанні над тваринами, щоб також привернути увагу дівчат або молодших дітей. Так, Альберт де Сальва, «бостонський душитель», в 1962–1963 рр., який убив 13 жінок, при розслідуванні було встановлено, що у дитинстві він запаковував собак або кішок в картонні ящики з-під апельсинів, а потім стріляв по ним з лука, інший підліток застрелив з пневматичної рушниці сусідського пса. Тому може скластися враження, що тільки чоловіки мучать тварин і стають серійними маніяками. Насправді це не так. Одним з найтрагічніших днів в історії США став той день, коли Бренда Спенсер відкрила вогонь з гвинтівки по дітям, які йшли до школи (Сан-Дієго), убивши двох і поранивши дев'ятьох дітей. Під час слідства сусіди повідомили поліції, що Бренда часто мучила кішок і собак, причому її улюбленим видом знущань було підпалення їм хвостів [5].

— Найближче оточення є також чинником, якщо має місце аморальна поведінка сусідів (особливо в гуртожитках) або вплив раніше судимих осіб. Тобто поведінка стає у підлітків нормою і орієнтиром для подальшої поведінки, що призводить до вчинення злочинів, пов'язаних з жорстоким поводженням з тваринами або насильницькими злочинами проти осіб [3, с. 65].

Положення психології, психофізіології, психіатрії та деякі кримінологічні дослідження дають підставу вважати, що ослаблення чи спотворення психічної діяльності будь-якого походження може сприяти виникненню і розвитку таких рис характеру, як: дратівливість, агресивність, жорстокість, і разом з тим веде до зниження вольових процесів, підвищенню сугестивності, ослабленню стримуючих контрольних механізмів [1]. Зрозуміло, що наявність цих рис перешкоджає нормальній соціалізації особистості, і, як наслідок людина починає «викидати» свій негатив на оточуючих, а особливо часто на тварин, оскільки з ними впоратися найпростіше, від можна не очікувати атаки чи самооборони, адже тварини є більш беззахисними, ніж люди.

Як доведено багатьма емпіричними дослідженнями, не сама аномалія психіки визначає скоєння злочину, пов'язаного з жорстоким поводженням з тваринами, а те виховання, ті несприятливі умови формування індивіда, які дали поштовх для криміногенних особистісних рис. Зрозуміло, такі аномалії можуть сприяти їх виникненню і розвитку, як і самій

протиправній поведінці, але лише в якості умови, що не визначає цю поведінку в цілому.

Висновки з даного дослідження. Злочини, пов'язані з жорстоким поводженням з тваринами, є моральною, правовою та соціальною проблемою одночасно, в чому і полягає головна складність пі-

знання її причинного комплексу. У детермінації даної злочинності переплітається низка чинників: економічні, соціальні, політичні та інші, причому настільки тісно, що іноді важко сказати, чи є певні зміни в суспільному житті причиною, наслідком злочинності або ж і тим і іншим одночасно.

Література

1. Антонян Ю. М., Бородин С. В. Преступное поведение и психические аномалии; Под ред.: Кудрявцев В. Н. — М.: Спарк, 1998. — 215 с.
2. Жмуров Д. В. Зооагрессия детей и подростков [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo-zoozahita.ru/%D0%B4-%D0%B2-%D0%B6%D0%BC%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%B7%D0%BE%D0%BE%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5-%D0%B9-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82/>
3. Кургузкина Е. Б., Саратов О. В. Жестокое обращение с животными: уголовно-правовые и криминологические аспекты: монография. — Воронеж: ФГБОУ ВПО Воронежский ГАУ, 2014. — 112 с.
4. Мирошниченко, В. С. Жестокое обращение с животными (уголовно-правовые и криминологические аспекты): автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 — уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / В. С. Мирошниченко; науч. рук. О. С. Капинус. — М., 2013. — 29 с.
5. Серийные убийцы начинают с животных. Серийные убийцы и пытки животных от жестокости к животным до жестокости к людям [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://animalsave.ru/serijnye-ubijtsy-nachinayut-s-zhivotnyh/>

References

1. Antonyan Yu.M., Borodin S. V. Prestupnoe povedenie i psikhicheskie anomalii; Pod red.: Kudryavtsev V. N. — М.: Spark, 1998. — 215 с.
2. Zhmurov D.V. Zooagressiya detey i podrostkov [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://pravo-zoozahita.ru/%D0%B4-%D0%B2-%D0%B6%D0%BC%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%B7%D0%BE%D0%BE%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5-%D0%B9-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82/>
3. Kurguzkina Ye.B., Saratova O.V. Zhestokoe obrashchenie s zhiivotnymi: ugodovno-pravovyye i kriminologicheskyye aspekty: monografiya. — Voronezh: FGBOU VPO Voronezhskiy GAU, 2014. — 112 с.
4. Miroshnichenko, V.S. Zhestokoe obrashchenie s zhiivotnymi (ugolovno-pravovyye i kriminologicheskyye aspekty): avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni kandidata yuridicheskikh nauk. Spetsialnost 12.00.08 — ugodovnoe pravo i kriminologiya; ugodovno-ispolnitelnoe pravo /V. S. Miroshnichenko; nauch. ruk. O.S. Kapinus. — М., 2013. — 29 с.
5. Seriyne ubiytsy nachinayut s zhiivotnykh. Seriyne ubiytsy i pytki zhiivotnykh ot zhestokosti k zhiivotnym do zhestokosti k lyudyam [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://animalsave.ru/serijnye-ubijtsy-nachinayut-s-zhivotnyh/>